

Helsingin kaupungin liikenneliikelaitos
TILINPÄÄTÖS 1.1. – 31.12.2018

HKLjk 21.2.2019

Laatinut:
Yhteiset palvelut
Talouspalvelut

SISÄLLYSLUETTELO

Toimintakertomus -----	2-18
Tuloslaskelma -----	19
Tase -----	20-21
Rahoituslaskelma -----	22
Tilinpäätöksen 31.12.2018 liitetiedot-----	23-35
Luettelo kirjanpitokirjoista ja tositteiden lajeista sekä säilytystavoista-----	35-36
Investoinnit-----	37
Tunnusluvut-----	38-39
Tilinpäätöksen allekirjoitus -----	40

TOIMINTAKERTOMUS TILIKAUDELTA 1.1. – 31.12.2018

HALLINTO

Helsingin kaupungin liikenneliikelaitos on toiminut kaupunginvaltuuston 16.11.1994 tekemän päätöksen mukaisesti 1.1.1995 alkaen kirjanpitolakia ja -asetusta sekä kaupungin taloussääntöä noudattavana nettobudjetoituna kunnan liikelaitoksena.

Joukkoliikenteen organisointi muuttui Helsingin seudulla 1.1.2010, kun Helsingin seudun liikenne (HSL) aloitti toimintansa. HSL:n jäsenkuntia ovat Helsinki, Espoo, Vantaa, Kauniainen, Kerava, Kirkkonummi ja Siipoo. Siuntio ja Tuusula liittyvät HSL:n jäsenkunniksi 1.1.2018 alkaen. HSL vastaa Helsingin seudun joukkoliikenteen suunnittelu-, tilaaja- ja asiakastoiminnoista.

HKL on toiminut vuoden 2010 alusta lähtien raitiovaunu-, metro- ja lautaliikenteen tuottajana sekä Helsingin raideliikenneinfran kehittämisestä ja ylläpidosta vastaavana organisaationa. HKL tuottaa liikenne- ja infopalveluja Helsingin Seudun Liikenne -kuntayhtymälle.

Organisaatio, johto ja tilintarkastajat

HKL:n toimintaa johtavaan johtokuntaan kuuluivat puheenjohtaja Laura Rissanen, varapuheenjohtaja Anu Suoranta ja jäsenet Tuomo Luoma, Perttu Hillman, Jessica Karhu, Leo Stranius, Atte Harjanne, Kirsi Sutton ja Stefan Loman. Lisäksi johtokunnan kokouksiin osallistui kaupunkiympäristön apulaispormestari Anni Sinnemäki.

Johtokunnan varajäsenet olivat Joonas Haavisto, Markku Saarinen, Kristiina Anunti, Katja Ivanitskiy, Niklas Kaskeala, Laura Euro, Lilja Tamminen, Petri Ijäs ja Heidi From.

Johtokunta piti 21 kokousta.

HKL:n organisaatio rakentuu yhdestä taloudellisesta yksiköstä, joka jaetaan viiteen toimintayksiköön: liikennöinti, kunnossapito, infra ja kalusto, toiminnanohjaus ja yhteiset palvelut.

Laitoksen johtoryhmään kuuluivat vuoden 2018 lopussa toimitusjohtaja Ville Lehmuskoski, yhteiset palvelut -yksikön johtaja Yrjö Judström, liikennöintiyksikön johtaja Arttu Kuukankorpi, kunnossapitoyksikön johtaja Toni Jurva, infra- ja kalustoyksikön johtaja Artturi Lähdetie, toiminnanohjausyksikön johtaja Karoliina Rajakallio, palvelu- ja viestintäpäällikkö Elina Norrena, hallintopäällikkö Rain Mutka, henkilöstöpäällikkö Matts Hägg ja taloussuunnittelupäällikkö Ari Päivärinta. Henkilöstön edustajina johtoryhmässä olivat Ari Hartonen ja Anneli Honkala, joiden varajäseninä toimivat Tuula Metsäketo-Korkalainen ja Ari Koponen.

Johtoryhmä kokoontui vuoden aikana 24 kertaa.

HKL:n hallinnon ja talouden tarkastuksesta huolehtii valtuuston asettaman tarkastuslautakunnan 1. jaosto puheenjohtajanaan Dan Koivulaakso.

Kaupungin tilintarkastusyhteisönä toimii KPMG Oy Ab. Vastuullisena tilintarkastajana toimii Jorma Nurkkala, JHT, KHT.

OLENNAISET TAPAHTUMAT HKL:N TOIMINNASSA

Länsimetron radan ja asemien hallinta ja kunnossapito siirtyivät HKL:lle loppuvuodesta 2017, sillä pääkaupunkiseudun metrojärjestelmää on tarkoituksenmukaista ylläpitää yhtenä kokonaisuutena. Koko vuoden 2018 ajan tarkoituksenmukaisia ylläpidon toimintatapoja kehitettiin ja resursointia tarkennettiin. Syksyllä 2018 HKL toteutti #6500-projektin, jossa onnistuneesti kirittiin kiinni 6500 ylläpitosuoritteen huoltovelka. Metroliikenteen operoinnissa huomattavan määrän ajamattomia lähtöjä aiheuttivat kovien pakkasten aikaan katkenneet ajokisko ja virtakisko sekä länsimetron liikenteen käynnistymisen yhteydessä liikenteeseen lisätty selvästi suunniteltua suurempi vuoromäärä, jolloin kuljettajien tarve kasvoi yli odotetun. Kuljettajapulan osalta tilanne saatiin vakiinnettua niin, että syyskuusta lähtien metroliikenteen luotettavuustavoite saavutettiin.

Raide-Jokerin ja kantakaupungin raitioliikenteen liikennöinnin tarjoutumisen valmistelu ja sen pohjaksi tehtävä työ niin laadun kuin kustannustehokkuuden parantamiseksi olivat HKL:n huomion keskiössä koko vuoden. HKL:n johtokunta jätti kokouksessaan 13.9.2018 HSL:lle tarjoutumisen, jossa HKL sitoutui 11 % nykyistä sopimusta alhaisempaan kustannustasoon. Tarjoutumista arvioitaessa on myös syytä ottaa huomioon HKL:n menneiden vuosikymmenten vahva panostus kustannustehokkuuteen, sillä 1990-luvun puolivälin kustannustasoon verrattuna raitioliikenteen tuotanto on jo nykyisin 15 % edullisempaa. Vertailukohtana bussiliikenteen kustannustaso on samassa ajassa kilpailutuksen myötä alentunut noin 10 %. HKL voikin olla jättämästään tarjoutumisesta ylpeä ja perustellusti osoittaa olevansa yhteiskunnalle paras vaihtoehto raitioliikenteen liikennöitsijäksi. HKL:n tulevaisuuden kannalta ratkaisevaa on kuitenkin HSL:n arviolta kesällä 2019 tulossa oleva päätös tarjoutumisen mahdollisesta hyväksymisestä.

Ollakseen yhteiskunnalle paras vaihtoehto hoitamaan niin metro- kuin raitioliikenteen sekä joukkoliikenteen infrastruktuurin Helsingissä, on HKL:n jatkuvasti kehitettävä toimintaansa. Keskeisimpinä kehittämisen aiheina olivat operatiivinen tehokkuus, omaisuuden hallinta ja turvallisuus. Kansainvälisten benchmarking-tutkimusten perusteella operatiivisen toiminnan tehostamistarve on noin 10 %, jotta HKL on kansainvälisten markkinoiden kärkeä. Vuoden 2016 tasoon verrattuna HKL on jo tehostanut vuositasolla toimintaansa 5 milj. eurolla ja kustannustehokkuutta parantavia toimia on toteutuksessa parhaillaan 3 milj. euron mitaluokassa. Vielä kesken ja suunnittelussa olevat toimenpiteet mukaan lukien HKL arvioi parantavansa tehokkuutta vuositasolla yli 16 milj. eu-

roa. Myös omaisuuden hallinnan kehitysohjelma eteni hyvin ja HKL:n edellytykset onnistua Helsingin joukkoliikenteen infrastruktuurin sekä metro- ja raitioliikenteen kaluston omistajana, kehittäjänä ja ylläpitäjänä paranivat mm. hankearvioinnin, kustannusohjauksen ja laadunhallinnan kehittämistyön myötä.

Turvallisuuden kehitysohjelman puitteissa HKL päivitti turvallisuusjohtamisjärjestelmän sekä organisaatioturvallisuusohjeen. Riskien hallinnassa HKL otti käyttöön RamRisk-ohjelmiston.

Merkittävistä investointihankkeista kantametron asetinlaitteen uusiminen länsimetron asetinlaitteen kanssa paremmin yhteen toimivaksi eteni niin, että tammikuussa 2019 uusi asetinlaite voitiin onnistuneesti ottaa käyttöön. Uusi asetinlaite parantaa metron toimintakykyä, liikennehäiriöistä palautumista ja matkustajainformaatiota.

Raide-Jokerin valmistelu eteni ensimmäisenä allianssimuodossa toteuttavana Helsingin seudun joukkoliikenneinfrahankkeena. Allianssin kehitysvaiheen valmistuessa kustannusarvio tarkentui 386 miljoonaan euroon ja varikon osalta 69 miljoonaan euroon. Raide-Jokerin infrahankkeen on tarkoitus edetä tältä pohjalta poliittiseen päätöksentekoon niin Helsingissä kuin Espoossa ja rakentaminen aloittaa kesäkuussa 2019.

TALOUSARVION SITOVIEN TAVOITTEIDEN TOTEUTUMINEN

HKL:lle oli kahdeksan (8) sitovaa tavoitetta, joista kaksi (2) toteutui vähintään tavoitteen mukaisesti. Tavoitteet toteutuivat seuraavasti:

	Tavoite 2018	TP 2018	
Tilikauden tulos vähintään nolla [M€]	0	2,8	
Toiminnan kokonaiskustannukset per paikka-km laskevat (positiivinen tuottavuuskehitys) [€/paikka-km]	0,056	0,053	
Asiakastytyvyisyys vähintään vuoden 2016 tasolla (liikennöitsijäarvosana)			
Raitioliikenne	4,03	4,01	
Metroliikenne	4,19	3,90	
Liikennöinnin luotettavuus säilyy vuoden 2016 tasolla			
Raitioliikenne [%]	99,84	99,74	
Metroliikenne [%]	99,84	99,00	
Matkustajien kokema järjestys ja turvallisuus paranevat vuoden 2016 tasosta			
Raitioliikenne	4,22	4,11	
Metroliikenne	4,18	4,06	

- Tilikauden tulos vähintään nolla.

Tavoite saavutettiin. Tilikauden taloudellinen tulos oli 2,8 milj. euroa.

- Toiminnan kokonaiskustannukset per paikka-km laskevat (positiivinen tuottavuuskehitys).

Tavoite saavutettiin. Toiminnan kokonaiskustannukset olivat 0,053 euroa/paikka-km (TP17: 0,067; TP16: 0,066 euroa/paikka-km).

- Raitio- ja metroliikenteen asiakastyytyväisyys vähintään vuoden 2016 tasolla (Raitio 2016: 4,03; Metro 2016: 4,19).

Asiakastyytyväisyystavoitetta ei saavutettu kummassakaan liikennöintimuodossa. Asiakastyytyväisyys raitioliikenteessä oli 4,01 (tav. 2018: 4,03; TP17: 4,06) ja metroliikenteessä 3,90 (tav. 2018: 4,19; TP17: 4,10).

Asiakastyytyväisyyden laskuun raitioliikenteessä vaikuttivat linjastomuutoksen ja lipunmyynnin loppumisen aiheuttama epävarmuus sekä erityisesti kuljettajien puutteet kyvyssä neuvoa ja opastaa asiakkaita näissä tilanteissa. Metroliikenteen heikentyneen asiakastyytyväisyyden taustalla on useita tekijöitä, mm. länsimetron liikenteen alun vaikeudet, mittava kielteinen medianäkyvyys ja tyytymättömyys Espoon bussilinjaston uudistuksiin. Metro arvoitiin monelta kannalta huonommaksi niillä matkoilla, jotka tehtiin kokonaan tai osittain länsimetrossa, verrattuna kantametrossa tehtyihin matkoihin.

- Liikennöinnin luotettavuus säilyy vuoden 2016 tasolla (Raitio 2016: 99,84 %; Metro 2016: 99,84 %).

Metro- ja raitioliikenteen luotettavuustavoitteita ei saavutettu. Raitioliikenteessä luotettavuus oli 99,74 % (tav. 2018: 99,84; TP17: 99,85) ja metroliikenteessä 99,00 % (tav. 2018: 99,84; TP17: 99,89).

Raitioliikenteen tavoitetta alhaisempaa luotettavuutta selittää tammikuussa ollut kalustopula sekä ennakoitua suurempi henkilökuntapula syyskuusta alkaen. Metroliikenteessä luotettavuutta laski alkuvuoden kuljettajavaje johtuen ennakoitua suuremmasta tilatusta liikenteestä länsimetroon sekä kertaluonteiset tekniset viat.

- Matkustajien kokema järjestys ja turvallisuus paranevat vuoden 2016 tasosta (Raitio 2016: 4,22; Metro 2016: 4,18).

Tavoitteet eivät toteutuneet kummassakaan liikennemuodossa. Matkustajien kokema järjestys ja turvallisuus olivat raitioliikenteessä 4,11 (tav. 2018: 4,22; TP17: 4,21) ja metroliikenteessä 4,06 (tav. 2018: 4,18; TP2017 4,15).

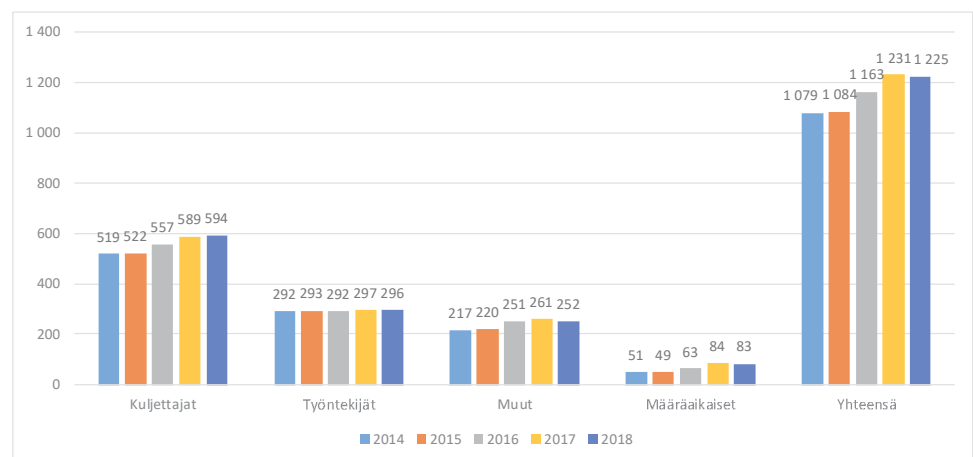
Raitioliikenteessä heikentyneen turvallisuuden tunteen taustalla lieenee yleisemmin koko joukkoliikenteeseen kohdistuva epävarmuus luotettavuudesta. Metroliikenteessä arviointiin vaikuttaa yleinen tyytymättömyys metroon ja länsimetron käynnistymisen ympäröinyt kielteinen julkisuus.

HENKILÖKUNTA JA MAKSETUT PALKAT

HKL:n palveluksessa oli tilikauden aikana keskimäärin 1 225 henkilöä (2017: 1 231). Tilikauden lopussa henkilöstövahvuus oli 1 207 (2017: 1 236). Tilikauden lopussa oli kuljettajia 17 vähemmän verrattuna vuoteen 2017.

Palkkoja maksettiin yhteensä 50 483 477,66 (2017: 49 633 170,23) euroa. Investointikohteisiin aktivoitujen palkkojen osuus maksetuista palkoista oli 2 824 924,60 (2017: 3 311 837,71) euroa.

Henkilöstömäärän rakenteelliset muutokset vuosina 2014 – 2018 näkyvät seuraavasta kuvasta:

Kuva 1 HKL:n henkilöstö keskimäärin vuosina 2014 – 2018.

TOIMIALAN KEHITYS

Liikennesuoritteet

Raitioliikenteen tarjoamat paikkakilometrit nousivat edellisvuodesta ja olivat 736,1 milj. paikkakilometriä (2017: 664,6). Metroliikenteessä paikkakilometrejä kertyi 3 456,9 miljoonaa (2017: 2 368,5). Metroliikenteessä länsimetron liikenne alkoi marraskuussa 2017.

Raitioliikenteessä tehtiin 61,5 milj. matkaa ja metroliikenteessä 88,4 milj. matkaa. Raitioliikenteessä matkat lisääntyivät 2,2 % ja metroliikenteessä 30,9 % edellisvuoteen verrattuna.

Seuraavissa taulukoissa on yhteenveto liikennesuoritteiden kehityksestä:

Matkustajamäärä, milj. nousua	TP2017	TP2018	Muutos-%
Raitioliikenne	60,2	61,5	2,2
Metroliikenne	67,5	88,4	30,9
Lauttaliikenne	2,1	2,2	4,3
Yhteensä	129,8	152,1	17,2

Paikkakilometrit, milj. km	TP2017	TP2018	Muutos-%
Raitioliikenne	664,6	736,1	10,8 %
Metroliikenne	2 368,5	3 456,9	46,0 %
Yhteensä	3 033,1	4 193,0	38,2 %

Vastuullisuus

HKL:n perustehtävä on tuottaa ja kehittää kestävän liikkumisen palveluita laadukkaasti ja kustannustehokkaasti. HKL hoitaa sekä metro- ja raitioliikenteen liikennöintiä, että omistaa ja kehittää Helsingin joukkoliikenneinfrastruktuuria sekä vastaa myös länsimetron kunnossapidosta. HKL vastaa siis raideliikenteen koko elinkaaresta ja ajaa siten koko pääkaupunkiseudun etua. HKL:llä on merkittävä asiantuntijarooli kasvavan Helsingin kestävän liikennejärjestelmän rakentamisessa. HKL vastaa myös raideliikenteen turvallisuudesta, houkuttelevuudesta, esteettömyydestä, tehokkuudesta ja ympäristöystävällisyydestä.

Ympäristötavoitteet vuosille 2018-2019 ja niiden toteumat 2018 on esitetty seuraavassa taulukossa:

Vuosien 2018-2019 ympäristötavoitteet	Toteuma/tilanne 2018
HKL toimii sertifioidun ympäristöjärjestelmän mukaisesti.	ISO 14001 -standardiin pohjautuva ympäristöjärjestelmä uudelleensertifioitiin vuonna 2018.
<u>Kaupungin strategiaohjelma ja ympäristöpolitiikka</u> Ilmastonmuutoksen hillintä käyttämällä uusiutuvilla energialähteillä tuotettua energiaa. (Kaupungin tavoite hiilineutraaliudesta 2050) Ekotukitoiminta vakiinnutetaan ja ekotukihenkilöiden määrää kasvatetaan organisaatiossa siten että jokaisella on nimetty ekotukihenkilö.	HKL käyttää ainoastaan uusiutuvilla energialähteillä tuotettua sähköä (Pohjoismaissa tuotettua tuuli- ja vesivoimaa). HKL:lla on 8 koulutettua ekotukihenkilöä, joiden toimenkuviin ekotukitoiminta on määritelty (3% työajasta). Ekotuki-nimikkeellä toteutettuja yhteisiä tapahtumia tai kampanjoita ei ole järjestetty.

<p>Hankintojen ympäristökriteerit määritelty ja otettu käyttöön. Tavoitteena 50 % hankintaprosesseista sisältää ympäristökriteereitä (€- ja kpl-määräisesti).</p> <p>Materiaalilyötykäytettävän jätteen %-osuus kasvaa 1,5 %-yksiköllä vuosittain.</p>	<p>Ympäristöpohjaiset investoinnit ja hankinnat arvioidaan vuosittain ja raportoidaan ympäristötilinpidossa.</p> <p>Ympäristökriteerien käyttö hankintaprosesseissa 2018: 54 % €-määräisesti 31 % kpl-määräisesti</p> <p>Materiaalilyötykäyttö-% toteumat: 2017 77 % 2018 39 %</p> <p>Tavoite ei toteutunut, sillä 2018 purettiin rataa, josta syntyi suuri määrä materiaalilyötykäyttöön kelpaamatonta jätettä. Matkustajamäärän kasvun myötä myös asemien sekajätteen määrä kasvoi suhteessa muiden jätelajien määrään.</p>
<p><u>Energiätehokkuus</u></p> <p>Kiinteistöjen energiatehokkuutta parannetaan energiansäästön toimintasuunnitelman mukaisesti. Energiakatselmuksia laaditaan suunnitelman mukaisesti. Energiätehokkuutta parantavia toimenpiteitä toteutetaan vuosittain.</p> <p>HKL:n metrovarikon aurinkovoimala on toiminnassa.</p> <p>Tavoitteena on 1 % vuotuinen energiansäästö koko kiinteistömassan energiankulutuksesta.</p> <p>Tavoitetaso 2018 (sis. sähkö ja lämpö) 51,5 GWh/v</p>	<p>HKL:n energiansäästön toimintasuunnitelma on laadittu 2013 ja sitä päivitetään tarvittaessa.</p> <p>Metrovarikon aurinkovoimalan asennus aloitettiin marraskuussa 2018 ja voimalan arvioidaan olevan toiminnassa keväällä 2019. Voimalan asennuksen aloitus viivästyi hankintapäätöksestä tehdyn valituksen vuoksi.</p> <p>Kiinteistöjen energiankulutuksen [GWh/v] (sis. sähkö, lämpö ja kaukojäähdytys) toteuma: 2017 52,2 2018 86,71 Kulutuksen lisääntyminen johtuu länsimetron kahdeksan uuden aseman käyttöönotosta.</p>
<p>Uuden kaluston hankinnassa pyritään energiaa säästäviin teknisiin ratkaisuihin.</p> <p>Energian kulutuksen vähentämiseen pyritään kouluttamalla kuljettajia taloudelliseen, energiaa säästävään ajotapaan.</p>	<p>Elinkaarikustannukset uusien kalustohankintojen kilpailuskriteereinä.</p> <p>Kuljettajien ajotapaa tarkkaillaan ja koulutuksia järjestetään säännöllisesti. Taloudellisen ajotavan koulutus kuuluu uusien kuljettajien koulutusohjelmaan.</p>
<p>Raideliikenteen energiansäästötavoitteena on 1%:n vuotuinen vähennys ajoindeksissä</p>	

<p>[MWh/milj. paikkakilometriä] (sis. ajoenergia, vaihdelaämmitys ja syöttöasemat.)</p> <p>Raitioliikenteen tavoite 2018: kulutustaso 47,1 MWh/milj. paikkakilometriä</p> <p>Metroliikenteen tavoite 2018: kulutustaso 21,5 MWh/milj. paikkakilometriä</p>	<p>Raitioliikenteen ajoindeksin toteumat:</p> <table border="0"> <tr> <td>2017</td> <td>46,1</td> </tr> <tr> <td>2018</td> <td>44,6</td> </tr> </table> <p>Metroliikenteen ajoindeksin toteumat:</p> <table border="0"> <tr> <td>2017</td> <td>30,9</td> </tr> <tr> <td>2018</td> <td>19,9</td> </tr> </table>	2017	46,1	2018	44,6	2017	30,9	2018	19,9
2017	46,1								
2018	44,6								
2017	30,9								
2018	19,9								
<p><u>Esteettömyys</u></p> <p>Uudet ja peruskorjattavat raitiovaunupysäkit toteutetaan esteettöminä. 2017 käyttöön otettu raitiotiepysäkkien esteettömyysindeksi paranee vuosittain.</p> <p>Uusi raitiovaunukalusto toteutetaan esteettömänä. 2017 käyttöön otettu raitiovaunukaluston esteettömyysindeksi paranee vuosittain.</p>	<p>Pysäkkien esteettömyysindeksi:</p> <table border="0"> <tr> <td>2017</td> <td>73,5 %</td> </tr> <tr> <td>2018</td> <td>73,7 %</td> </tr> </table> <p>Kaluston esteettömyysindeksi:</p> <table border="0"> <tr> <td>2017</td> <td>70,1 %</td> </tr> <tr> <td>2018</td> <td>73,9 %</td> </tr> </table>	2017	73,5 %	2018	73,7 %	2017	70,1 %	2018	73,9 %
2017	73,5 %								
2018	73,7 %								
2017	70,1 %								
2018	73,9 %								

Yhteistyö HSL:n ja kaupungin konserniyhtiöiden kanssa

Helsingin seudun liikenne -kuntayhtymä (HSL)

HKL on jatkanut entiseen tapaan tiivistä yhteistyötä Helsingin kaupungin konsernitilinpäätökseen konsolidoitavan Helsingin seudun liikenne -kuntayhtymän (HSL) kanssa.

HKL:n ja HSL:n yhteistyö on kaikilta keskeisiltä osiltaan määritelty ja sovittu osapuolten kesken voimassa olevissa sopimuksissa. Merkittävimmät sopimukset koskevat toisaalta Helsingin joukkoliikenneinfran käyttämistä HSL:n suunnittelemassa ja tilaamassa liikenteessä sekä toisaalta raitio-, metro- ja Suomenlinnan liikenteen tuottamista. Lisäksi osapuolilla on muita sopimuksia koskien mm. tietojärjestelmiä, joukkoliikenteen pysäkkejä, kuljettajien sosiaaliloja ja matkalippujen tarkastamista sekä HSL:n HKL:ltä vuokraamia tiloja.

HKL:n ja HSL:n välisten sopimusten toteutumista seuraavat johto- ja ohjausryhmät, jotka kokoontuvat säännöllisesti.

Suomenlinnan Liikenne Oy (SLL)

SLL harjoittaa vesiliikennettä (matkustajaliikenne ja huoltoliikenne) HKL:n kanssa tehtyjen sopimusten perusteella. HKL:llä on puolestaan matkustajaliikenteen järjestämisestä Suomenlinnaan sopimusjärjestely HSL:n kanssa vuoden 2027 loppuun saakka.

SLL on myös vuokrannut toimitilat HKL:n pääkonttorista. SLL:llä ja HKL:llä on sopimukset IT-palvelujen ja postipalvelujen käytöstä HKL:n pääkonttorissa. SLL hankkii HKL:ltä henkilöstö-, hallinto-, toimistopalveluita sekä lainopillisia palveluita.

Vuonna 2018 SLL:n henkilöliikenteen järjestämistapaa tarkistettiin niin, että entistä suurempi osa liikenteen volyymista hoidetaan omana tuotantona. Samassa yhteydessä SLL kilpailutti alihankintaliikenteen.

HKL:n kiinteistöyhtiöt

HKL:n yhteistyö muiden kaupunkikonserniin ja HKL-konserniin kuuluvien tytäryhtiöidensä, Ruskeasuon Varikkokiinteistö Oy:n, Kiinteistö Oy Kaisaniemen Metrohallin ja Kiinteistö Oy Mosaiikkitorin Pysäköintilaitoksen kanssa on jatkunut aikaisempien käytäntöjen mukaisesti.

Kiinteistö Oy Espoon terminaalin osakkeista 50 % omistaa Helsingin kaupunki / HKL ja toiset 50 % Espoon kaupunki. Kyseessä on ns. yhteisyhteisö. Terminaalista hoidetaan bussien liikennöintiä.

Kiinteistö Oy Kaisaniemen Metrohalli pitää yllä Helsingin yliopiston metroasemaa ja HKL myy sille mm. erilaisia kiinteistöpalveluita.

Ruskeasuon Varikkokiinteistö Oy on Helsingin kaupungin/HKL omistama varikkokiinteistöyhtiö, joka ylläpitää Ruskeasuon varikkoa. Rakennuksen varikkotilat on vuokrattu Helsingin Bussiliikenne Oy:lle. Varikkorakennuksessa on myös liikuntavirastolle vuokrattuja salibandytiloja. Yhtiöllä on sopimukset HKL:n kanssa mm. kiinteistöpalvelujen käytöstä.

Katsausvuoden aikana alettiin valmistella Ruskeasuon varikkokiinteistön käytön tehostamista niin, että tontille sijoitettaisiin myös raitioliikennevarikko ja liikerakennuksia. Hankkeen alustava yleissuunnitelma valmistui keväällä 2018.

Kiinteistö Oy Mosaiikkitorin Pysäköintilaitos pitää yllä Vuosaaren metroaseman läheisyydessä olevaa, myös liityntäpysäköintiä palvelevaa pysäköintilaitosta. HKL on yhtiön suurin osakas omistamalla noin 72 % yhtiön osakekannasta. Pysäköintilaitoksessa on erillinen taksirytyksille vuokrattu tila, jossa on myös taksien pesupaikka. Tähän järjestelyyn liittyvät aktiviteetit täydentävät pysäköintilaitoksen kannalta hyödyllisellä tavalla tilojen normaalia pysäköintikäyttöä.

Osakkuusyhtiöitä HKL:llä on Kiinteistö Oy Espoon terminaalin lisäksi Kiinteistö Oy Helsingin Tapulikaupungintie 5 ja Kiinteistö Oy Helsingin Ruoholahden Parkki sekä Länsimetro Oy. Kiinteistö Oy Helsingin Tapulikaupungintie 5 ylläpitää Puistolän aseman läheisyydessä liityntäpysäköintiä palvelevaa pysäköintilaitosta. HKL on yhtiön suurin osakas, sen omistusosuus on 36 % yhtiön osakekannasta. Kiinteistö Oy Helsingin Ruoholahden Parkissa HKL:llä on osakeomistuksen johdosta yhteensä 141 liityntäpysäköintipaikkaa, HKL:n vähemmistöosuus yhtiöstä on 9 %.

Länsimetro Oy rakennuttaa, omistaa, hallitsee, ylläpitää, huoltaa ja kehittää Helsingin Ruoholahdesta Espoon Kivenlahteen ulottuvan metro-

linjan metrolinnettä palvelevia raiteita, tunneleita, asemarakennuksia, pysäköintitiloja ja muita sen toimintaa palvelevia rakennelmia ja laitteita. Tällaisia rakennelmia eivät ole osin asemarakennusten liiketilat ym. rakennelmat ja laitteet, jotka eivät välittömästi palvele metrolinnettä. Helsingin kaupunki/HKL omistaa osakkeista 15 %.

KAUPUNGIN RAHOITUS

Kaupunginvaltuuston 16.11.1994 tekemän päätöksen mukaisesti HKL:n aloittavaan taseeseen 1.1.1995 merkittiin valtuuston päättämää käyttöomaisuutta silloista kokonaisarvoa – 296 249 072,86 euroa – vastaamaan valtuuston päättämät pääomaerät, jotka jaettiin

– peruspääomaksi A	102 602 708,16 €
– peruspääomaksi B	177 306 066,70 €
– perustamislainaksi	16 340 298,00 €

Peruspääoman A, joka kattoi liikenteen tuotantopalvelujen rakennukset, kiinteät rakenteet ja liikkuvan kaluston, tuottovaatimukseksi valtuusto asetti 9 prosenttia. Peruspääomalle B, joka kattoi henkilökuljetustoiminnan radat, asemat ja pysäkit, ei asetettu tuottovaatimusta. Perustamislainan koroksi asetettiin 9 prosenttia ja lainan takaisinmaksuajaksi 25 vuotta viiden ensimmäisen vuoden ollessa lyhennyksistä vapaat. Laina oli kokonaisuudessaan HKL-Bussiliikenteen laina ja peruspääomasta A oli HKL-Bussiliikenteen pääomaa 8 798 583,18 euroa, HKL-Raitiliikenteen pääomaa 24 839 818,18 euroa, HKL-Metrolinnettä pääomaa 33 155 431,80 euroa, HKL-Rata- ja kiinteistöpalveluiden pääomaa 1 280 627,42 euroa sekä HKL-Liikelaitoksen pääomaa 34 528 247,58 euroa.

HKL-Bussiliikenne myytiin Helsingin Bussiliikenne Oy:lle 1.1.2005. Tällöin perustamislaina siirtyi Helsingin Bussiliikenne Oy:n vastuulle ja peruspääoma A palautettiin Helsingin kaupungille. HKL:n pääomaerät olivat seuraavat 31.12.2018:

– peruspääoma A	93 804 124,97 €
– peruspääoma B	286 213 492,66 €

Peruspääoma B on korotettu lähtötasosta 1.1.1995 yhteensä 108 907 425,96 eurolla. Vuodesta 2009 alkaen peruspääoma B:hen ei ole tehty korotuksia.

Nettobudjetointiperiaatteen mukaan kaupungin vuoden 2018 talousarvion rahoitusosaan sisältyivät tuloina liikenneliikelaitokselta peruspääoman tuotto, infran korkotulon palautus kaupungille ja tuki infrainvestointien pääomakuluihin.

HKL nosti kaupungin sisäistä lainaa 130,0 milj. euroa vuonna 2018. Kaupungin pitkäaikaista vierasta pääomaa lyhennettiin 2,0 milj. eurolla.

Erät toteutuivat seuraavasti:

	TP2017 1000 €	TA2018 1000 €	TP2018 1000 €	Erotus 1 000 €
Peruspääoman tuotto	8 442	8 442	8 442	0
Infran korkotulo	12 143	20 036	15 232	-4 804
Kaupungin tuki	-18 934	-21 581	-19 093	2 488
Netto	1 651	6 897	4 581	-2 316
Kaupungin lainojen muutos	-1 998	293 194	128 012	-165 182

KAUPUNGIN MUU RAHOITUS

HKL:n nosti kaupungin lainaa 130,0 milj. euroa ja samalla HKL:n investointien rahoittamiseen käyttämän kaupungin lyhytaikaisen luotollisen käyttötilin saldo pieneni -64,1 milj. euroa ja tilin saldo oli 100,7 milj. euroa 31.12.2018 (31.12.2017: 164,8).

MUU RAHOITUS

HKL ei nostanut uutta kaupungin ulkopuolista lainaa vuonna 2018. HKL lyhensi ulkopuolelta nostettuja lainojaan 13,1 milj. eurolla vuonna 2018.

INVESTOINNIT

HKL:n investoinnit olivat 107,2 milj. euroa. Suurin yksittäinen investointikohde oli uudet Artic-raitiovaunut (20 vaunun toimitus) 42,7 milj. euroa.

Muita suuria hankkeita olivat Raide-Jokerin infra 9,8 milj. euroa, Kalasataman liityntäpysäköinti 4,9 milj. euroa, Artic-raitiovaunut (40 vaunun toimitus) 5,4 milj. euroa, uudet metrovaunut 3,5 milj. euroa, kantametro-asetinlaite 3,2 milj. euroa ja Hakaniemen metroaseman peruskorjaukset 3,1 milj. euroa.

LIIKENNELIIKELAITOKSEN KÄYTTÖTALOUS

Liikevaihto

HKL:n tilikauden liikevaihto oli 200,5 (2017: 180,6) milj. euroa eli 11 % edellisvuotta enemmän. Liikevaihto muodostuu seuraavista eristä:

- HSL:ltä laskutettavista liikennöintikorvauksista raitioliikenteestä 51,9 (2017: 51,8) milj. euroa, metroliikenteestä 41,5 (2017: 35,9) milj. euroa ja Suomenlinnan lauttaliikenteestä 3,5 (2017: 3,5) milj. euroa eli yhteensä 96,9 (2017: 91,2) milj. euroa.
- HSL:ltä laskutettavasta infrakorvauksesta 76,7 (2017: 67,1) milj. euroa. Infrakorvaus sisältää metro-, raitio-, juna-, bussi- ja lauttaliiken-

teen infraomaisuuden pääomakuluja sekä ylläpito- ja hallintokuluja. Helsingin kantametroliikenteen infrakorvaus on 37,4 (2017: 43,1) milj. euroa, länsimetron infrakorvaus 17,4 (2017: 1,4) milj. euroa, raitioinfran 17,8 (2017: 18,5) milj. euroa, bussi-infran 3,0 (2017: 3,3) milj. euroa, junainfran 0,6 (2017: 0,5) milj. euroa ja lauttainfran 0,4 (2017: 0,4) milj. euroa.

- Kaupungin tuesta 15,2 (2017: 18,9) milj. euroa, jolla katetaan infran luonteisia kuluja siltä osin kuin HSL ei niitä korvaa HKL:lle. Tällaisia kuluja ovat infrainvestointien poistojen ja korkojen korvaaminen (50 %), liityntäpysäköinti, Suomenlinnan tavaraliikenteen korvaus, Länsimetro Oy:n vastikkeiden nettovaikutus ja pyöräilyn kustannukset. Kaupungin tuen vähennys edellisvuodesta johtuu siitä, että Siemensin kulunvalvontajärjestelmä poistot (2017: 5,4 M€) loppuivat 31.12.2017 ja poistoista korvattavaa 50 %:n osuutta ei ollut mukana kaupungin tuessa enää vuonna 2018.
- Muista myyntituotoista 11,7 (2017: 3,4) milj. euroa, joka sisältää raitio- ja metroliikenteen tilausajotuottoja sekä länsimetron kunnossapitolaskutusta Länsimetro Oy:ltä. Muiden myyntitulojen nousu johtuu länsimetron kunnossapitolaskutuksen noususta 11,4 (2017: 3,1) milj. euroa.

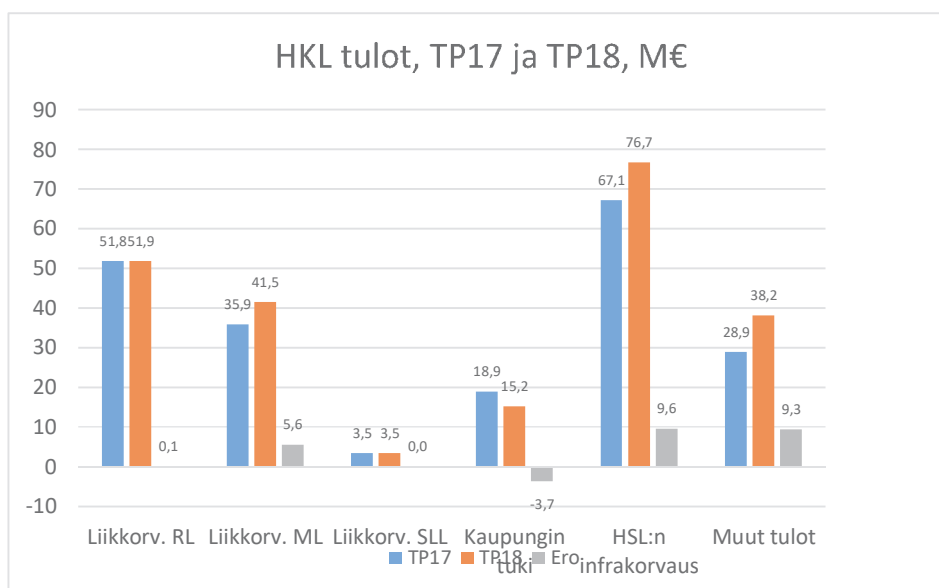
Valmistus omaan käyttöön

Valmistuksena omaan käyttöön on kirjattu 4,6 (2017: 5,4) milj. euroa, joka sisältää ratojen rakentamiseen ja peruskorjaukseen liittyviä töitä sekä vanhojen vaunujen peruskorjaukseen liittyviä töitä. Valmistuksena omaan käyttöön on lisäksi kirjattu Raide-Jokerin projektiyksikön menot sekä infra- ja kalustoyksikön hankepalvelun investointeihin kohdistuneet menot.

Liiketoiminnan muut tuotot

Liiketoiminnan muut tuotot olivat 21,9 (2017: 20,1) milj. euroa, joista suurimmat yksittäiset tuotot olivat vuokrat 8,5 (2017: 8,1) milj. euroa ja mainostulot 7,1 (2017: 4,2) milj. euroa. Mainostuloissa nousua selittää kesällä 2017 alkanut uusi pysäkkikatossopimus, joka kattoi koko vuoden 2018. Lisäksi liikennevälineiden ja asemien mainostuloja kertyi selvästi edellisvuotta enemmän; taloudellinen noususuhdanne on lisännyt mainostuloja.

Liiketoiminnan muissa tuloissa on lisäksi mukana mm. kaupunkipyörämaksutuloja 1,6 (2017: 1,0) milj. euroa ja omaisuuden myyntivoittoja 0,8 (2017: 0,03) milj. euroa. Vuonna 2017 muissa tuotoissa oli mukana länsimetron koeajoatuloja 1,2 milj. euroa, joita ei toteutunut enää vuonna 2018.

Kuva 2 HKL:n tuloerät 2017 ja 2018.

Kulut

Kulut ennen liikeylijäämää olivat 191,6 (2017: 177,9) milj. euroa eli 7,7 % edellisvuotta enemmän.

Aineita, tarvikkeita ja tavaroita ostettiin 19,3 (2017: 14,9) milj. eurolla. Suurin kuluerä on sähkömaksut 11,3 (2017: 8,8) milj. euroa. Sähkömenoissa nousu selittyy länsimetron liikenteen ja asemien sähkömenojen nousulla.

Palveluiden ostot olivat 39,8 (2017: 34,7) milj. euroa. Palveluiden ostoihin sisältyvät mm. asiantuntijapalvelut 6,9 (2017: 4,5) milj. euroa, vartiointi 6,8 (2017: 5,7) milj. euroa, Suomenlinnan henkilö- ja tavaraliikenteestä maksetut korvaukset 4,5 (2017: 3,7) milj. euroa, liikennevälineiden korjaus- ja huolto 3,0 (2017: 4,2) milj. euroa ja rakennusten siivous ja ulkopuhdistus 3,7 (2017: 3,3) milj. euroa. Länsimetron vaikutus näkyy mm. vartiointin ja siivouksen menojen nousussa.

Henkilöstökulut olivat 65,1 (2017: 64,4) milj. euroa, josta palkkojen osuus oli 50,5 (2017: 49,6) milj. euroa. Henkilöstöä oli keskimäärin 6 henkilöä vähemmän kuin edellisellä tilikaudella. Henkilöstökuluja nosti KVTESin mukaiset palkankorotukset.

Suunnitelman mukaiset poistot olivat 43,2 (2017: 48,3) milj. euroa. Poistotasoa laskivat Siemensin kulunvalvontajärjestelmän ja Bombardierin raitiovaunujen poistojen loppuminen 31.12.2017; kulunvalvonnasta kirjattiin poistoja 5,4 milj. euroa ja vaunuista 2,0 milj. euroa vuonna 2017.

Liiketoiminnan muut kulut olivat 24,2 (2017: 15,4) milj. euroa. Länsimetro Oy:n vastikkeita kirjattiin vastikemenoihin 8,5 milj. euroa edellisvuotta enemmän.

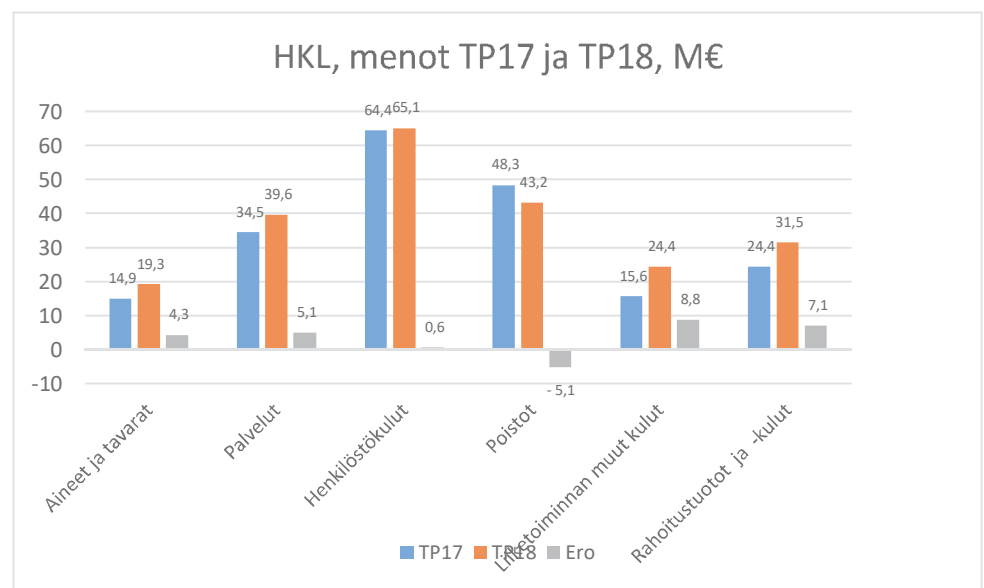
Rahoituskulut ja -tuotot olivat 31,5 (2017: 24,4) milj. euroa. Infrakoron palautus kaupungille oli 19,1 (2017: 12,1) milj. euroa, korvaus peruspääomalle 8,4 (2017: 8,4) milj. euroa sekä korkokulut lainoista 3,9 (2017: 3,8) milj. euroa. HSL:n infrakoron nousu selittyy länsimetron infrakorolla, jota ei ollut mukana vuoden 2017 luvuissa.

Tulos rahoituserien jälkeen eli ylijäämä ennen varausten muutoksia oli 3,9 (2017: 3,9) milj. euroa.

Uutta investointivarausta on lisätty 3,9 milj. euroa. Varaus on kohdistettu kantametron asetinlaiteinvestointiin, joka valmistuu alkuvuonna 2019.

Poistoeroa on purettu yhteensä 2,8 (2017: 3,0) milj. euroa.

Poistoeron ja investointivarauksen muutoksien jälkeen HKL:n tulos on 2,8 (2017: 3,0) milj. euroa.

Kuva 3 HKL:n menoerät 2017 ja 2018.

Käyttötalouden vertailu tulosbudjettiin

HKL:n vuoden 2018 tulosbudjetin ja tilinpäätöksen vertailu

TULOSLASKELMA	TB 2018 1 000 €	TP 2018 1 000 €	Erotus 1 000 €
Liikevaihto yhteensä	215 547	200 456	-15 091
Tuki kaupungilta	19 161	15 232	-3 929
Liikennöintikorvaustulot	100 984	96 887	-4 097
Infrakorvaukset	82 378	76 681	-5 697
Muut tulot	13 025	11 657	-1 369
Valmistus omaan käyttöön	6 099	4 624	-1 475
Liiketoiminnan muut tuotot	17 020	21 928	4 907
Varsinaiset kulut	-156 216	-148 352	7 864
Poistot	-49 054	-43 250	5 804
Liikelylijäämä	33 397	35 406	2 009
Rahoitustuotot ja -kulut	-32 399	-31 463	936
Satunnaiset tuotot ja -kulut	0	0	0
Ylijäämä ennen varauksia	998	3 943	2 945
Poistoeron muutos	2 767	-2 149	-4 916
Varausten muutos	-3 765	1 015	4 780
Tilikauden ylijäämä	0	2 809	2 809

Edellisen tilikauden tietojen vertailukelpoisuus

Tase ja tunnusluvut

HKL nosti kaupungin sisäistä pitkäaikaista lainaa 130,0 milj. euroa vuonna 2018 (2017: 0). HKL käytti vuoden 2018 investointien rahoituksessa HKL:n ja kaupungin välistä luotollista käyttötiliä. Käyttötilin saldo oli vuoden 2018 lopussa 100,7 milj. euroa (2017: 164,8). Luotollisen käyttötilin käyttö näkyy HKL:n taseessa lyhytaikaisissa veloissa (lainat kunnalta) ja sillä on vaikutusta HKL:n tunnuslukuihin vuosina 2017 ja 2018.

Bombardierin sovintosopimuksen käsittely taseessa 31.12.2018

HKL teki Bombardierin kanssa sovintosopimuksen Variotram-raitiovaunujen alkuperäisen hankintasopimuksen purkamisesta. Sovintosopimuksen mukaan Bombardierin maksama korvaus HKL:lle on vähintään 33,0 milj. euroa. Korvaus suoritetaan vuosina 2017-2022.

HKL:n tilinpäätöksessä 2017 kirjattiin vaunujen alkuperäisen hankintamenon hinnanalennuksena 32,5 milj. euroa, jonka jälkeen Variotram-vaunut ovat olleet HKL:n pysyvissä vastaavissa nolla-arvoisina.

Hinnanalennuksesta (32,5 milj. euroa) Bombardier suoritti HKL:lle vuoden 2018 aikana 6,0 milj. euroa. Tilinpäätöksessä 31.12.2018 HKL:n

pitkäaikaisessa saamisessa on 25,6 milj. euroa saamista Bombardierilta, jonka Bombardier suorittaa HKL:lle viimeistään vuoteen 2022 mennessä.

Siemensin automaattimetrohankkeen käsittely taseessa 31.12.2018

HKL:n johtokunta päätti 18.12.2014, että HKL:n ja Siemensin välinen automaattimetroprojekti lopetetaan ja sopimus Siemensin kanssa puretaan. Johtokunta vahvisti asian uudelleen kokouksessaan 13.1.2015. HKL purki sopimuksen Siemensin kanssa kokonaisuudessaan 21.1.2015.

Tilinpäätöksessä 2018 HKL:llä on automaattiprojektiin liittyneitä investointimenoja pitkäaikaisissa saamisissa 6.241.168,89 euroa. Automaattiprojektin oikeuskäsittelyn tilannetta on selvitetty tasekirjan liitteessä 11.

LIIKETOIMINNAN KEHITYMINEN VUONNA 2019

Vuonna 2019 laajenee kaupunkipyöräpalvelu käytännössä koko kehän sisäpuoliselle alueelle.

Myös metron kapasiteetin lisäystä ja mahdollista automatisointia arvioiva työ valmistuu vuonna 2019.

Kaupunginhallitus vahvisti elokuussa 2018 HKL:n valmisteleman raitiovarikkojen kehittämissuunnitelman. Lähitulevaisuudessa on edessä historiallinen tilanne, sillä seuraavan seitsemän vuoden aikana rakennetaan neljä uutta raitiovarikkoa. Nykyisistä raitiovarikoista nuorin on Koskelan yli 60-vuotias varikko. Raitiovarikkojen toteutus alkaa Raide-Jokerin ja Ruskeasuon varikoista, joista hankepäätökset tehdään 2019 aikana ja rakentaminen alkaa vuonna 2020.

HKL:n liikennesuoritteet tulevat kasvamaan vuonna 2019. Paikkakilometrit nousevat metrolienteessä 2,1 % ja raitioliikenteessä 7,5 %. Metrolienteessä suoritetasoa nostaa länsimetron liikennetarjonnan lisääminen Matinkylään keväällä 2019 ja raitioliikenteessä uusien vaunujen käyttöönotto. Uusissa vaunuissa on asiakaspaikkoja vanhoja vaunuja enemmän.

HKL:n liikevaihto on 224,2 (2018: 200,5) milj. euroa vuonna 2019. HKL:n kulut ennen liikeylijäämää ovat 215,7 (2018: 191,6) milj. euroa. Tilikauden ylijäämä ennen varauksia on 1,3 (2018: 3,9) milj. euroa.

HKL:n nettoinvestoinnit ovat 172,6 milj. euroa. Vuoden 2019 suurimmat investointikohteet ovat Artic-raitiovaunut 37,7 milj. euroa, Raide-Jokerin ratainfra investoinnit 33,8 milj. euroa, M100-metrojunien peruskorjaus 7,7 milj. euroa, Raide-Jokerin varikko 5,0 milj. euroa Helsingin metron asetinlaite 4,4 milj. euroa ja Sörnäisten metroaseman muutokset sekä vesieristeen korjaaminen 4,0 milj. euroa.

Uutta kaupungin sisäistä lainaa arvioidaan nostettavan 265,8 milj. euroa vuonna 2019.

TULOSLASKELMA	1.1.-31.12.2018	1.1.-31.12.2017
LIKEVAIHTO		
Tuki kaupungilta	15 232 079,52	18 934 845,99
Liikennöintikorvaukset	96 887 065,70	91 199 717,21
Infrakorvaukset	76 680 586,12	67 110 430,77
Muut myyntitulot	11 656 512,75	3 392 194,80
	200 456 244,09	180 637 188,77
Valmistus omaan käyttöön	4 623 849,86	5 407 253,68
Liiketoiminnan muut tuotot	21 927 774,18	20 081 094,04
	26 551 624,04	25 488 347,72
Materiaalit ja palvelut		
Aineet, tarvikkeet ja tavarat:		
Ostot tilikauden aikana	-19 270 379,15	-14 949 997,29
Ulkopuoliset palvelut		
SLL-korvaus	-4 494 063,21	-3 700 822,09
Muiden palvelujen ostot	-35 317 827,16	-31 021 061,67
	-59 082 269,52	-49 671 881,05
Henkilöstökulut		
Palkat ja palkkiot	-50 483 477,66	-49 633 170,23
Henkilösivukulut		
Eläkekulut	-12 188 560,29	-12 168 762,45
Muut henkilösivukulut	-2 379 612,77	-2 623 845,26
	-65 051 650,72	-64 425 777,94
Poistot ja arvonalentumiset		
Suunnitelman mukaiset poistot	-43 249 795,54	-48 329 006,55
	-43 249 795,54	-48 329 006,55
Liiketoiminnan muut kulut		
Liiketoiminnan muut kulut	-24 218 183,71	-15 428 930,12
	-24 218 183,71	-15 428 930,12
LIIEKEYLIJÄÄMÄ	35 405 968,64	28 269 940,83
Rahoitustuotot ja -kulut		
Muut rahoitustuotot	31 813,27	33 397,69
Kunnalle/kuntayhtymälle maksetut korkokulut	-349 786,66	-1 186,87
Muille maksetut korkokulut	-3 591 736,63	-3 794 935,53
Korvaus peruspääomalle	-8 442 000,00	-8 442 000,00
Infrakorko	-19 093 229,83	-12 142 971,65
Muut rahoituskulut	-18 256,34	-29 474,27
	-31 463 196,19	-24 377 170,63
YLIJÄÄMÄ ENNEN SATUNNAISIA ERIÄ	3 942 772,45	3 892 770,20
YLIJÄÄMÄ ENNEN VARAUKSIA	3 942 772,45	3 892 770,20
Varausten ja rahastojen muutos		
Poistoeron lisäys (-) / vähennys (+)	-2 149 019,34	2 974 979,22
Vapaaehtoisten var. lisäys (-) / vähennys (+)	1 014 755,18	-3 892 770,20
	-1 134 264,16	-917 790,98
TILIKAUDEN YLIJÄÄMÄ	2 808 508,29	2 974 979,22

TASE

VASTAAVAA	31.12.2018	31.12.2017
PYSYVÄT VASTAAVAT		
Aineettomat hyödykkeet		
Aineettomat oikeudet	365 118,61	169 507,99
Muut pitkävaikutteiset menot	2 080 883,73	2 192 859,54
Ennakkomaksut ja keskeneräiset hankinnat	5 566 430,03	4 012 823,41
	8 012 432,37	6 375 190,94
Aineelliset hyödykkeet		
Rakennukset ja rakennelmat	207 066 184,83	216 686 614,14
Kiinteät rakenteet ja laitteet	225 559 819,56	216 661 372,18
Koneet ja kalusto	328 098 335,91	270 965 341,60
Ennakkomaksut ja keskeneräiset hankinnat	118 531 718,58	117 114 837,62
	879 256 058,88	821 428 165,54
Sijoitukset		
Osakkeet ja osuudet	39 505 024,70	39 505 024,70
	39 505 024,70	39 505 024,70
VAIHTUVAT VASTAAVAT		
Vaihto-omaisuus		
Aineet ja tarvikkeet	9 191 809,57	6 701 641,32
	9 191 809,57	6 701 641,32
Saamiset		
Pitkäaikaiset saamiset		
Muut saamiset	31 839 535,55	31 839 535,55
	31 839 535,55	31 839 535,55
Lyhytaikaiset saamiset		
Myyntisaamiset	23 431 675,44	18 850 886,97
Saamiset kunnalta	1 199 918,02	421 456,32
Siirtosaamiset	41 013,24	1 494 604,98
Muut saamiset	98 085,19	6 056 650,32
	24 770 691,89	26 823 598,59
Rahat ja pankkisaamiset		
Rahat ja pankkisaamiset	1 080,56	88 733,91
	1 080,56	88 733,91
VASTAAVAA YHTEENSÄ	992 576 633,52	932 761 890,55

TASE

VASTATTAVAA	31.12.2018	31.12.2017
OMA PÄÄOMA		
Peruspääoma	93 804 124,97	93 804 124,97
Koroton peruspääoma	286 213 492,66	286 213 492,66
Edellisten tilikausien yli-/alijäämä	23 054 643,96	20 079 664,74
Tilikauden yli-/alijäämä	2 808 508,29	2 974 979,22
	405 880 769,88	403 072 261,59
POISTOERO JA VAPAAEHT VARAUKSET		
Poistoero	51 822 375,54	49 673 356,20
Vapaaehtoiset varaukset		
Investointivaraukset	4 690 337,25	5 705 092,43
	56 512 712,79	55 378 448,63
VIERAS PÄÄOMA		
Pitkäaikainen		
Lainat kunnalta	141 085 113,41	13 072 788,90
Lainat rahoituslaitoksilta	220 037 599,06	233 122 482,52
	361 122 712,47	246 195 271,42
Lyhytaikainen		
Lainat kunnalta	102 667 525,23	166 766 353,88
Lainat rahoituslaitoksilta	13 084 883,46	13 084 883,46
Saadut ennakot	0,00	2 529 800,00
Ostovelat	16 683 473,78	18 040 007,50
Korottomat velat kunnalta	3 777 931,31	1 537 033,55
Siirtovelat	30 440 278,33	24 449 454,91
Muut lyhytaikaiset velat	2 406 346,27	1 708 375,61
	169 060 438,38	228 115 908,91
VASTATTAVAA YHTEENSÄ	992 576 633,52	932 761 890,55

RAHOITUSLASKELMA 1000 €

	31.12.2018	31.12.2017
TOIMINNAN JA INVESTOINTIEN RAHAVIRTA		
Tulorahoitus		
Liikelyljäämä (-alijäämä)	35 406	28 270
Poistot ja arvonalennukset	43 250	48 329
Rahoitustuotot ja -kulut		
Korvaus peruspääomalle	-8 442	-8 442
Infrakorko	-19 093	-12 143
Kunnalle/kuntayhtymälle maksetut korkokulut	-350	-1
Muille maksetut korkokulut	-3 578	-3 791
Muut tulorahoituksen korjauserät	-11	-27
	47 182	52 195
Investoinnit		
Investoinnit	-107 159	-73 451
Pysyvien vastaavien hyödykkeiden luovutustulot	4 455	1 074
	-102 704	-72 377
TOIMINNAN JA INVESTOINTIEN NETTORAHAVIRTA	-55 522	-20 182
RAHOITUKSEN RAHAVIRTA		
Lainakannan muutokset		
Pitkäaikainen		
Kunnalta/kuntayhtymältä saatujen lainojen lisäys	130 000	0
Kunnalta/kuntayhtymältä saatujen lainojen vähennys	-1 988	-1 988
Muilta saatujen lainojen vähennys	-13 085	-13 085
Lyhytaikainen		
Muilta yrityksiltä saatujen lainojen muutos	0	1 538
	114 927	-13 534
Muut maksuvalmiuden muutokset		
Vaihto-omaisuuden muutos	-2 490	-87
Yhdystilivelkojen muutos, lis (+), väh (-)	-64 099	59 103
Saamisten muutos, lisäys (-), vähennys(+)	2 831	-34 902
Saamisten muutos kunnalta	-778	-282
Korottomien velkojen muutos, lis (+), väh (-)	2 802	9 126
Korottomien velkojen muutos kunnalta	2 241	639
	-59 493	33 598
RAHOITUKSEN NETTORAHAVIRTA	55 435	20 064
RAHAVAROJEN MUUTOS	-88	-118
Rahavarojen muutos		
Rahavarat 31.12.	1	89
Rahavarat 1.1.	89	207
	-88	-118

TILINPÄÄTÖKSEN 31.12.2018 LIITETIEDOT

1

Laadintaperiaatteet

Tilinpäätös on laadittu suoriteperusteisesti ja siinä on sovellettu voimassa olevaa kirjanpitolakia ja -asetusta. Laskelmissa on noudatettu kirjanpitolautakunnan kuntajaoston antamia yleisohjeita.

2

Liikevaihto

	2018 euroa	2017 euroa	Muutos euroa
HKL	200 456 244,09	180 637 188,77	19 819 055,32

3

Henkilöstökulut ja luontoisedut

HKL	2018 euroa	Investointeihin kohdistetut euroa	Yhteensä euroa
Palkat	47 658 553,06	2 824 924,60	50 483 477,66
Eläkekulut	11 514 060,84	674 499,45	12 188 560,29
Muut henkilösivukulut	<u>2 254 038,30</u>	<u>125 574,47</u>	<u>2 379 612,77</u>
	61 426 652,20	3 624 998,52	65 051 650,72
Luontoisedut	<u>84 648,72</u>	<u>0,00</u>	<u>84 648,72</u>
Yhteensä	61 511 300,92	3 624 998,52	65 136 299,44
V. 2017	<u>60 229 093,68</u>	<u>4 291 496,11</u>	<u>64 520 589,79</u>
Muutos edell. vuoteen	1 282 207,24	-666 497,59	615 709,65

4

Poistot Helsingin kaupungin poistosuunnitelma on kaupunginvaltuuston vahvistama 18.9.1996 ja siihen on tehty tarkistuksia 2.11.2001, 14.11.2001, 9.10.2002, 18.6.2003, 11.5.2011 sekä 20.1.2016. Poistomenetelmä on tasapoisto.

HKL:n johtokunta päätti poistosuunnitelman sisällöstä 7.12.2017 (89 §)

4.1
 POISTOSUUNNITELMA

	Poistorajat vuotta
Poistoryhmä	
AINEETTOMAT HYÖDYKKEET	
Aineettomat oikeudet	5-20
MUUT PITKÄVAIKUTTEISET MENOT	
Atk-ohjelmistot	3-10
Muut	3-20
AINEELLISET HYÖDYKKEET	
Rakennukset ja rakennelmat	
Asuinrakennukset	30-50
<i>Asuinrakennusten peruskorjaukset</i>	10 - 50
Hallinto- ja laitosrakennukset	30 - 50
<i>Hallinto- ja laitosrakennusten peruskorjaukset</i>	10 - 40
Tehdas- ja tuotantorakennukset	20 - 40
<i>Tehdas- ja tuotantorakennusten peruskorjaukset</i>	10 - 30
Talousrakennukset	10 - 20
Vapaa-ajan rakennukset	20 - 30
Kiinteät rakenteet ja laitteet	
Maa- ja vesirakenteet	15 - 30
Ratarakenteet	30 - 40
<i>Raitioteiden peruskorjaukset</i>	35
Johtoverkostot ja laitteet	10 - 40
Muut kiinteät koneet, laitteet ja rakenteet	10-20
Liikenteen ohjauslaitteet	8 - 10
Sillat ja laiturit	10 - 30
Koneet ja kalusto	
Raidekalusto	20-30
<i>Uudet raitio- ja metrovaunut</i>	30
<i>Raitio- ja metrovaunujen hankinnan rakennusaikainen korko</i>	30
<i>Ratatyökoneet (kiskoilla liikkuvat raskaat työkoneet) 1.1.2017 alkaen</i>	20
<i>Raidekaluston peruskorjaukset</i>	10 - 15
Muut kuljetusvälineet	6 - 12
Muut koneet ja kalusto	3 - 10

4.2

SUUNNITELMAN MUKAISET POISTOT

	2018	2017
Aineettomat hyödykkeet		
Aineettomat oikeudet		
Atk- ohjelmistot	231 128,49	269 794,78
Muut pitkävaikutteiset menot		
Muut pitkävaikutteiset menot	111 975,81	46 656,59
Aineelliset hyödykkeet		
Rakennukset		
Asuinrakennukset	124 375,25	123 944,21
Hallinto- ja laitosrakennukset	7 877 620,05	7 830 749,46
Tehdas- ja tuotantorakennukset	3 882 793,39	3 951 742,10
Muut rakennukset	<u>1 253 807,21</u>	<u>1 162 422,71</u>
	13 138 595,90	13 068 858,48
Kiinteät rakenteet ja laitteet		
Maa- ja vesirakenteet	4 806 589,91	4 752 845,44
Johtoverkostot ja laitteet	1 018 963,24	1 020 743,34
Muut kiinteät rakenteet ja laitteet	<u>6 271 739,77</u>	<u>11 393 481,44</u>
	12 097 292,92	17 167 070,22
Koneet ja kalusto		
Liikennevälineet	15 457 011,06	15 411 844,77
Muut kuljetusvälineet	279 820,59	327 357,85
Muut koneet ja kalusto	<u>1 933 970,77</u>	<u>2 037 423,86</u>
	17 670 802,42	17 776 626,48
Helsingin kaupungin liikenneliikelaitos yhteensä	<u>43 249 795,54</u>	<u>48 329 006,55</u>

5 PYSYVIEN VASTAAVIEN JA MUIDEN PITKÄVAIKUTTEISTEN
 MENOJEN MUUTOKSET V. 2018

Aineettomat hyödykkeet

Aineettomat oikeudet

Poistamaton hankintameno 1.1.	169 507,99
Lisäykset tilikauden aikana (+)	119 202,49
Siirrot erien välillä (+/-)	304 338,64
Tilikauden poisto (-)	-227 930,51
Poistamaton hankintameno 31.12.	365 118,61

Muut pitkävaikutteiset menot

Poistamaton hankintameno 1.1.	2 192 859,54
Tilikauden poisto (-)	-111 975,81
Poistamaton hankintameno 31.12.	2 080 883,73

Ennakkomaksut

Poistamaton hankintameno 1.1.	4 012 823,41
Lisäykset tilikauden aikana (+)	1 856 896,11
Siirrot erien välillä (+/-)	-303 289,49
Poistamaton hankintameno 31.12.	5 566 430,03

Aineelliset hyödykkeet

Rakennukset

Poistamaton hankintameno 1.1.	216 686 614,14
Lisäykset tilikauden aikana (+)	1 351 344,32
Siirrot erien välillä (+/-)	2 166 822,27
Tilikauden poisto (-)	-13 138 595,90
Poistamaton hankintameno 31.12.	207 066 184,83

Kiinteät rakenteet ja laitteet

Poistamaton hankintameno 1.1.	216 661 372,18
Lisäykset tilikauden aikana (+)	11 453 325,60
Vähennykset tilikauden aikana (-)	-39 503,81
Siirrot erien välillä (+/-)	9 581 918,51
Tilikauden poisto (-)	-12 097 292,92
Poistamaton hankintameno 31.12.	225 559 819,56

Koneet ja kalusto

Poistamaton hankintameno 1.1.	270 965 341,60
Lisäykset tilikauden aikana (+)*	78 213 922,11
Vähennykset tilikauden aikana (-)*	-4 404 959,74
Siirrot erien välillä (+/-)	998 032,34
Tilikauden poisto (-)	-17 674 000,40
Poistamaton hankintameno 31.12.	328 098 335,91

Ennakkomaksut ja keskeneräiset hankinnat

Poistamaton hankintameno 1.1.	117 114 837,62
Lisäykset tilikauden aikana (+)*	14 164 703,23
Siirrot erien välillä (+/-)*	-12 747 822,27
Poistamaton hankintameno 31.12.	118 531 718,58

Sijoitukset

Osakkeet ja osuudet

Tytäryhteisöosakkeet ja -osuudet

Hankintameno 1.1.	32 550 038,94
Kirjanpitoarvo 31.12.	32 550 038,94

Osakkuusyhteisöosakkeet ja -osuudet

Hankintameno 1.1.	839 854,87
Kirjanpitoarvo 31.12.	839 854,87

Yhteisyhteisöosakkeet ja -osuudet

Hankintameno 1.1.	4 000,00
Kirjanpitoarvo 31.12.	4 000,00

Muut osakkeet ja osuudet

Hankintameno 1.1.	6 111 130,89
Kirjanpitoarvo 31.12.	6 111 130,89

* HKL kirjaa metro- ja raitiovaunuhankintojen maksut, joita ei suoraan kohdisteta yksittäiselle vaunulle, erillisille kaatotyönumereilla keskeneräisessä omaisuudessa. Yksittäisen vaunun valmistuttua kaatotyönumerolta siirretään vaunulle kuuluva osuus vaunun työnumerolle ja tältä työnumerolta valmiiseen omaisuuteen. Kuvatun menettelyn takia pysyvien vastaavien erittelyssä (SAPin pysyvien vastaavien raportti) siirtyvät erät ja lisäykset tilikauden aikana eivät anna oikeata kuvaa muutoksista koneet ja kalusto-omaisuusryhmässä. Pysyvien vastaavien erittely on tehty suoraan SAP-järjestelmästä saaduilla tiedoilla. Pysyvien vastaavien erittelyn kirjanpitoarvot 31.12.2017 ja 31.12.2018 täsmäävät kirjanpitoon.

6		
Pienkalusto	Kulutileille kirjattu pienkalusto	966 103,21 euroa
	Irtaimistorekisteristä poistoina	
	kirjatut kulut	<u>94 648,58 euroa</u>
	Pienkalusto yhteensä	1 060 751,79 euroa
		=====
	(Pienkalusto v. 2017: 923 965,39 euroa).	

7
 Vaihto-omaisuus

	2018	2017	Muutos
Aineet ja tarvikkeet	9 191 809,57	6 701 641,32	2 490 168,25

8
 Tytäryhteisöosakkeet ja -osuudet

Nimi ja kotipaikka: Kiinteistö Oy Kaisaniemen Metrohalli, Helsinki

Osakkeiden lukumäärä	9 592 kpl
Omistusosuus	62 % (=9 592/15 450)
Äänivaltaosuus	62 %
Osakkeiden nimellisarvo	17,00 euroa/kpl
Osakkeiden kirjanpitoarvo	15 865 456,24 euroa, 31.12.2018
Tulos viimeksi vahvistetun tilinpäätöksen mukaan	-641 317,81 euroa, 31.12.2017
Oma pääoma viimeksi vahvistetun tilinpäätöksen mukaan	21 876 443,49 euroa, 31.12.2017

Nimi ja kotipaikka: Ruskeasuon Varikkokiinteistö Oy, Helsinki

Osakkeiden lukumäärä	20 712 kpl
Omistusosuus	100 %
Äänivaltaosuus	100 %
Osakkeiden nimellisarvo	98,91 euroa/kpl
Osakkeiden kirjanpitoarvo	12 193 368,07 euroa, 31.12.2018
Tulos viimeksi vahvistetun tilinpäätöksen mukaan	449 987,94 euroa, 31.12.2017
Oma pääoma viimeksi vahvistetun tilinpäätöksen mukaan	30 102 024,95 euroa, 31.12.2017

Nimi ja kotipaikka: Suomenlinnan Liikenne Oy, Toinen linja 7 A, Helsinki

Osakkeiden lukumäärä	6 000 kpl
Omistusosuus	100 %
Äänivaltaosuus	100 %
Osakkeiden nimellisarvo	84,09 euroa/kpl
Osakkeiden kirjanpitoarvo	884 811,24 euroa, 31.12.2018
Tulos viimeksi vahvistetun tilinpäätöksen mukaan	90 164,66 euroa, 31.12.2017
Oma pääoma viimeksi vahvistetun tilinpäätöksen mukaan	784 881,70 euroa, 31.12.2017

Nimi ja kotipaikka: Kiinteistö Oy Mosaiikkitorin Pysäköintilaitos, Helsinki

Osakkeiden lukumäärä	308 kpl
Omistusosuus	72 % (= 308/428)
Äänivaltaosuus	72 %
Osakkeiden nimellisarvo	84,09 euroa/kpl
Osakkeiden kirjanpitoarvo	3 606 403,39 euroa, 31.12.2018
Tulos viimeksi vahvistetun tilinpäätöksen mukaan	-65 780,58 euroa, 31.12.2017
Oma pääoma viimeksi vahvistetun tilinpäätöksen mukaan	4 591 065,66 euroa, 31.12.2017

8.1

Osakkuusyhteisöosakkeet ja -osuudet

Nimi ja kotipaikka: Kiinteistö Oy Helsingin Tapulikaupungintie 5, Helsinki

Osakkeiden lukumäärä	40 kpl A-osakkeita 70 kpl B-osakkeita
Omistusosuus	36 % (= 110/308)
Äänivaltaosuus	36 %
Osakkeiden nimellisarvo	33,64 euroa/kpl
Osakkeiden kirjanpitoarvo	839 854,87 euroa, 31.12.2018
Tulos viimeksi vahvistetun tilinpäätöksen mukaan	-20 941,33 euroa, 31.12.2017
Oma pääoma viimeksi vahvistetun tilinpäätöksen mukaan	3 266 168,41 euroa, 31.12.2017

8.2

Yhteisyhteisöosakkeet

<u>Nimi ja kotipaikka:</u>	<u>Kiinteistö Oy Espoon Terminaali</u>
Osakkeiden lukumäärä	4 000 kpl
Omistusosuus	Helsinki 50% (=4 000/8 000)
Äänivaltaosuus	50 %
Osakkeiden nimellisarvo	1,00 euroa/kpl
Osakkeiden kirjanpitoarvo	4 000,00 euroa, 31.12.2018
Tulos viimeksi vahvistetun tilinpäätöksen mukaan	14 476,04 euroa, 31.12.2017
Oma pääoma viimeksi vahvistetun tilinpäätöksen mukaan	24 109,52 euroa, 31.12.2017

8.3

Muut osakkeet ja -osuudet

<u>Nimi ja kotipaikka:</u>	<u>Kiinteistö Oy Helsingin Ruoholahden Parkki, Helsinki</u>
Osakkeiden lukumäärä	141 kpl
Omistusosuus	9,2 % (=141/1 530)
Äänivaltaosuus	9,2 %
Osakkeiden nimellisarvo	320 euroa/kpl
Osakkeiden kirjanpitoarvo	0,00 euroa, 31.12.2018
Tulos viimeksi vahvistetun tilinpäätöksen mukaan	-22 313,68 euroa, 31.12.2017
Oma pääoma viimeksi vahvistetun tilinpäätöksen mukaan	12 173 998,95 euroa, 31.12.2017

<u>Nimi ja kotipaikka:</u>	<u>Länsimetro Oy, Tapiontori 3 A, 02070 Espoo</u>
Osakkeiden lukumäärä	140 kpl
Omistusosuus	Helsinki 15,6 % (= 140/900)
Äänivaltaosuus	15,6%
Osakkeiden nimellisarvo	1 000 euroa/kpl
Osakkeiden kirjanpitoarvo	5 991 849,00 euroa, 31.12.2018
Tulos viimeksi vahvistetun tilinpäätöksen mukaan	-119,06 euroa, 31.12.2017
Oma pääoma viimeksi vahvistetun tilinpäätöksen mukaan	31 587 431,33 euroa, 31.12.2017

<u>Nimi ja kotipaikka:</u>	<u>Asunto Oy Helsingin Larunsolmu, Helsinki</u>
Osakkeiden lukumäärä	305 kpl
Omistusosuus	1,3% (=305/22 693)
Äänivaltaosuus	1,3%
Osakkeiden nimellisarvo	0,11 euroa/kpl
Osakkeiden kirjanpitoarvo	71 792,70 euroa, 31.12.2018
Tulos viimeksi vahvistetun tilinpäätöksen mukaan	0,78 euroa, 31.12.2017
Oma pääoma viimeksi vahvistetun tilinpäätöksen mukaan	9 601 543,28 euroa, 31.12.2017

9

Vieras pääoma

Myöhemmin kuin viiden vuoden kuluttua erääntyvät lainat:

Kaupungin lainat, on jäljellä	104 245 522,48
Nordic Investment Bankin lainat, on jäljellä	70 188 679,25
European Investment Bankin lainat, on jäljellä	<u>97 509 386,06</u>
Erääntyvät lainat yhteensä	271 943 587,78 =====

10

Vuokravastuut

Seuraavalla tilikaudella maksettavat	264 720,54
Myöhemmin maksettavat	<u>690 833,05</u>
Yhteensä	955 553,59 =====
Tilinpäätös 31.12.2017:	
Vastuut v. 2018	279 018,30
Vastuut 1.1.2019 alkaen	<u>934 292,95</u>
	1 213 311,25 =====

11 Oikeudenkäynnit ja viranomaismenettelyt

Metron automatisointihankintaa koskevien sopimusten purkaminen ja niihin liittyvä vahingonkorvausvaatimus

HKL:n johtokunta oikeutti 18.12.2014 purkamaan HKL:n ja Siemens-konsortion väliset metron automatisointia koskevat hankintasopimukset. HKL purki hankintasopimukset 21.1.2015.

Puretun Helsingin metron automatisointia koskeneen hankintasopimuksen kauppahinta oli 99,9 milj. euroa. HKL on suorittanut ko. sopimuksen perusteella Siemensille maksueriä yhteensä 24,6 milj. euroa, mikä sisältää vuonna 2012 sovitun etenemissopimuksen mukaisia ns. LOP-maksuja 1,8 milj. euroa. Metrovarikon laajennuksen automatisointia koskevan hankintasopimuksen kauppahinta oli 18,1 milj. euroa, ko. sopimuksen perusteella HKL on suorittanut Siemensille maksueriä 13,4 milj. euroa.

Puretun Länsimetron automatisointia koskeneen hankintasopimuksen kauppahinta oli 56,3 milj. euroa, ko. sopimuksen perusteella Länsimetro Oy on suorittanut Siemensille maksueriä 11,3 milj. euroa. Länsimetroa koskevat maksuerät eivät ole HKL:n kirjanpidossa.

HKL on vaatinut Siemensiä purun johdosta palauttamaan koko maksetun kauppahinnan. HKL ja Länsimetro ovat ottaneet asiassa kanteen

Siemensiä vastaan Helsingin käräjäoikeudessa 2015. Siemens on ottanut asiassa vastakanteen alkuvuodesta 2016.

HKL:n ja Siemensin vastakkaiset vaatimukset purkuriita-asiassa ovat suuruudeltaan merkittävät, HKL:llä noin 200 milj. euroa ja Siemensillä noin 175 milj. euroa.

HKL ja Siemens ovat loppuvuodesta 2016 sopineet eräiden HKL:n käyttöön pysyvästi jäävien laitteiden lunastamisesta. Sopimuksen mukaan kummankin osapuolen vaateet toisiaan kohtaan ovat alentuneet lunastettavan omaisuuden määrän mukaisesti n. 14 milj. eurolla.

Purkuriita-asian valmistelevat käsittelyt käräjäoikeudessa alkoivat vuonna 2017 ja pääkäsittely on alkanut vuoden 2018 aikana syksyllä ja jatkuu vuoden 2019 kesään, minkä jälkeen tuomioistuin antaa asiassa ratkaisun arviolta keväällä 2020.

Siemens vei lisäksi riidan ensimmäisen toimituserän viivästyksen osalta välimiesoikeuden ratkaistavaksi. Välimiesoikeuden ratkaisu asiassa annettiin 8.5.2017. Ratkaisun mukaan Siemens oli vastuussa valtaosasta toimituserän 1 toimituksen viivästyisestä 401 vuorokauden osalta, siis yli yhden (1) vuoden ajalta.

Automaattimetrohankkeen oikeudenkäyntien seurantaan on perustettu seurantaryhmä, johon osallistuu kaupunginkanslian oikeuspalveluiden edustaja.

Variotram-vaunuja koskevien hankintasopimusten purkamisneuvottelut

HKL:llä ja Bombardier Transportation Finland Oy:llä/ Bombardier Transportationilla (Bombardier) on ollut erimielisyys on vuonna 2017 neuvotellut tiiviisti vuosina 1999–2004 käyttöönotettuja Variotram-raitiovaunuja koskevien hankintasopimusten purkamisesta. vaunut toimitettiin Bombardier Transportation Finland Oy:n/ Bombardier Transportation (Bombardier) kanssa. Syynä ja perusteena purkamiselle on ollut, etteivät raitiovaunut täytä hankintasopimusten ja vuonna 2007 koriongelmistä neuvoteltaessa tehdyn muutos- ja yhteistyösopimuksen vaatimuksia korien kestävyiden ja elinkaaren osalta sillä tavoin, että raitiovaunujen käytettävyys säilyy sopimusten edellyttämällä tasolla.

HKL ja Bombardier tekivät edellä mainitussa erimielisyysasiassa käytyjen neuvottelujen perusteella sovintosopimuksen 30.11.2017. Sopimuksessa sovittiin hankintasopimusten purkamisesta yhteisymmärryksessä niin, että HKL saa sopimuskorvauksena ym. erinä yhteensä n. 33 milj. euron määräisen hyvityksen.

HKL on kirjanpidossa käsitellyt sopimuskorvauksen alkuperäisen hankintamenon hinnanalennuksena. Hinnanalennuksena on kirjattu 32,5 milj. euroa 31.12.2017. Sopimuskorvauksen Bombardier suorittaa HKL:lle vuosina 2017-2022. Vuonna 2018 Bombardier suoritti vahin-

gonkorvauksena HKL:lle 6,0 milj. euroan erän. Sovintokorvauksesta pitkäaikaisissa saamisissa on 25,6 milj. euroa 31.12.2018.

12

Selonteko sisäisen valvonnan ja riskienhallinnan järjestämisestä sekä arvio merkittävimmistä riskeistä vuodelta 2018

Liikenneliikelaitoksen (HKL) johtokunta on valvonut, että HKL on toiminut kaupunginvaltuuston hyväksymän Helsingin kaupunkikonsernin sisäisen valvonnan ja riskienhallinnan perusteet -asiakirjan, vahvistetun talousarvion, kaupunginvaltuuston ja kaupunginhallituksen hyväksymien tavoitteiden mukaisesti ja ohjannut sen toimintaa.

Sisäisen valvonnan ja riskienhallinnan järjestäminen

HKL:n sisäisen valvonnan ja riskienhallinnan järjestelyt on kuvattu toimintakäsikirjassa sekä tilinpäätösvuonna päivitetystä riskienhallinnan toimintaohjeesta, jossa on yksilöity myös riskienhallinnan vastuut.

Sisäinen valvonta jakautuu omavalvontaan ja sisäiseen tarkastukseen. Omavalvonnalla tarkoitetaan eri tasoilla varsinkin esimiestyön kautta tapahtuvaa vaatimustenmukaisuuden ja tuloksellisuuden valvontaa. Taloushallinnossa keskeisiä valvontatoimia ovat muun muassa tilien säännölliset täsmäytykset sekä controller-toiminnassa strategisten taloudellisten tavoitteiden seuranta ja raportointi johdolle. HKL:n sisäinen tarkastus taas toteutetaan erityisesti sisäisten auditointien kautta. Niiden toteutusta ohjaa kolmivuotinen auditointisuunnitelma, jonka kohteita johto tarkentaa puolivuositain. Sisäisillä auditoinneilla varmistetaan toimintajärjestelmän toimivuus ja tunnistetaan kehittämistarpeet. Lisäksi HKL:n toimintajärjestelmää arvioidaan myös ulkoisin auditoinnein (Inspecta ja Trafi).

Riskienhallinnan käytännön toteuttaminen on organisoitu yksiköittäin tapahtuvaksi, mutta tilinpäätösvuonna myös prosessinäkökulmaa on ryhdytty tuomaan entistä vahvemmin mukaan riskienhallintatyöhön. Strategiset, taloudelliset sekä merkittävät operatiiviset riskit nostetaan johtoryhmätasolle käsittelyyn.

Sisäisen valvonnan ja riskienhallinnan toteutumisen arviointi

HKL on arvioinut sisäisen valvonnan ja riskienhallinnan toimivuutta erityisesti auditointien kautta sekä osana jatkuvaa toimintajärjestelmän kehittämistä.

Aiempaa kokonaisvaltaisempaa riskienhallintaprosessia on vuoden 2018 aikana jalkautettu kaikkiin yksiköihin, joissa on pidetty riskityöpajoja ja koulutuksia. Riskienhallinnan viitekehys ja arviointiperusteet on esitetty HKL:n riskienhallinnan toimintaohjeessa, jonka laadinnassa on huomioitu kaupungin periaatteet ja ohjeistukset, ISO 31000 -riskienhallintastandardi

sekä kaupunkiraideliikennettä koskevien lakien ja määräysten vaatimukset.

Arvio sisäisen valvonnan ja riskienhallinnan nykytilasta

Kokonaisarvioinnin perusteella HKL toteaa, että sisäisen valvonnan ja riskienhallinnan tila on tyydyttävä, mutta myös kehitystoimia vielä tarvitaan. Riskienhallintaprosessin edelleen kehittäminen ja riskienhallintaprosessin yhä vankempi jalkauttaminen on otettu HKL:n tulokorttiin keskeiseksi tavoitteeksi vuodelle 2019.

Toteutuneet merkittävät riskit

Merkittäviä riskejä ei suoranaisesti realisoitunut tilikauden aikana, mutta usean merkittävän riskin kohdalla tapahtui huomiota vaativaa kehitystä: Raide-Jokerin kustannusarvion kasvusta saatiin indikaatiota, henkilöstökyselyn tulokset pysyttelivät heikolla tasolla, metron automatisointiprojektiin liittyvät oikeudenkäynnit käynnistyivät, ja länsimetron hallintaa ja asiakkuusyhteistyötä pyrittiin vakiinnuttamaan.

Merkittävimmät riskit ja niiden hallinta

HKL on arvioinut merkittäviä riskejään vuoden 2018 riskityöpajoissa sekä viimeksi joulukuussa 2018. Merkittävimpiä strategisia ja taloudellisia riskejä ovat:

- Liikennöintisopimusten päättyminen
- Henkilöstön sitoutumattomuus, luottamuspuola sekä rekrytoinnin ongelmat
- Raide-Jokerin kustannusten karkaaminen / aikataulun pettäminen
- Metron automatisointiprojektiin liittyvien oikeudenkäyntien päättyminen HKL:lle epäedullisesti
- Metrojärjestelmää ei kehitetä kokonaisuutena ja/tai sen luotettavuus heikkenee
- Raideliikenteen nopeuttamishankkeet eivät etene kaupungin tavoitteiden mukaisesti

Merkittävimpiä riskejä pyritään hallitsemaan tavoiteohjelmalla, henkilöstöohjelmalla, omaisuuden hallinnan kehittämisohjelmalla, HKL:n prosessityöllä ja toiminnan muulla kehittämisellä, riskienhallintaprosessin kehittämisellä sekä esimiestyön laatua parantamalla.

Sisäisen valvonnan ja riskienhallinnan kehittämiskohteet ja kehittäminen

Sisäisen valvonnan kehittämiskohteena on tunnistettu erityisesti omavalvonnan nykyistä järjestelmällisempi ohjeistaminen ja seuranta. HKL tar-

kentaa toimintakäsikirjaa omavalvonnan osalta 31.3.2019 mennessä ja jalkauttaa tähän liittyvät tarkennetut menettelyt vuoden 2019 aikana.

Riskienhallinnan kehittämisessä kyse on ennen kaikkea kokonaisvaltaisen ja jatkuvan riskienhallintaprosessin yhä vahvemmassa jalkauttamisesta. HKL on ottanut riskienhallinnan työkaluksi koekäyttöön RamRisk-järjestelmän, joka tukee prosessin toteuttamista. Tämä kehitystyö on nostettu tuloskorttiin keskeiseksi tavoitteeksi, ja asian edistymistä seurataan vuoden 2019 aikana muiden strategisten tavoitteiden tavoin säännöllisesti johtotasolla.

HKL on myös päivittänyt ohjeiden ja menettelyiden perustana olevan sisäisen valvonnan ja riskienhallinnan kuvauksen, jonka HKL:n johtokunta hyväksyi 17.1.2019.

13

Kirjanpitoaineiston säilytys

Tasekirja säilytetään paperilla. Muu kirjanpitoaineisto säilytetään paperilla ja/tai tietojärjestelmissä noudattaen kirjanpitolain ja -asetuksen vaatimia säilytysaikoja.

Ostolaskujen arkistointi

Hankintapalvelut/talousohjelmat hoitaa HKL-yritysten ostolaskutositteiden (liitteineen) arkistoinnin sähköisesti.

14

Luettelo kirjanpitoaineistosta ja tositteiden lajeista sekä säilytystavoista

14.1

Kirjanpitoaineisto

Tasekirja I ja II, erikseen sidottuna

Tosittepäiväkirja, CD-levyllä

Päiväkirja, CD-levyllä

Pääkirja, CD-levyllä

Ostoreskontra, paperitulosteina ja tietojärjestelmässä

Saatavareskontra, paperitulosteina ja tietojärjestelmässä

Käyttöomaisuusrekisteri, CD-levyllä

Asuntokiinteistöjen vuokrankantoluettelot (taulukkolaskentapohjainen), tietojärjestelmässä ja paperitulosteina

Kiinteistöluettelot (taulukkolaskentapohjainen), tietojärjestelmässä ja paperitulosteina

Palkkatiedostot:

- Henkilöstöhallinnon informaatiojärjestelmässä ja paperitulosteina
- Tuntipalkkaisten työntekijöiden palkanlaskentajärjestelmässä ja paperitulosteina

Vaihto-omaisuuskirjanpito, paperitulosteina ja tietojärjestelmässä

Varastomäärä- ja arvoluettelot, paperitulosteina ja tietojärjestelmässä

Irtaimistorekisteri, paperitulosteina ja tietojärjestelmässä.

14.2

Tositelajit

Kaikki tositteet säilytetään paperitulosteina ja/tai tietojärjestelmässä.
Tositelajit ovat:

- Varastotositteet
- Myyntitositteet
- Ostotositteet
- Käyttöomaisuustositteet
- Kassatositteet
- Pankkitositteet
- Talpan tositteet
- Henkilöstökassatositteet
- HKL-yritysten sisäiset muistiotositteet
- Valmistus omaan käyttöön -muistiotositteet
- Muistiotositteet
- Liitetietotositteet
- Liittymätositteet
- Tuloksen kirjaustositteet
- Korkolaskut
- Kaudenvaihdekirjaustositteet

INVESTOINNIT

	Toteutunut 31.12.2018	Investointibudjetti 2018	Ero
Helsingin kaupungin liikenneliikelaitos			
Tuotantoinvestoinnit			
Aineettomat oikeudet	291 757,61	1 950 000,00	-1 658 242,39
Asuinrakennukset	11 600,50	500 000,00	-488 399,50
Tehdas- ja tuotantorakennukset	3 016 534,75	15 629 000,00	-12 612 465,25
Muut rakennukset	607,50	0,00	607,50
Raitiovaunut	57 848 538,82	46 032 885,78	11 815 653,04
Raitiovaunujen vaihto-osat	-15 944,74	360 000,00	-375 944,74
Metrovaunut	3 658 908,97	6 162 500,00	-2 503 591,03
Metrovaunujen vaihto-osat	427 245,87	372 000,00	55 245,87
Henkilö-, paketti- ja erikoisautot	0,00	231 000,00	-231 000,00
Kuorma-autot	80 947,15	870 000,00	-789 052,85
Liikkuvat työkoneet	656 667,03	2 135 000,00	-1 478 332,97
Koneet ja kalusto	326 899,25	1 545 000,00	-1 218 100,75
Atk-laitteet	1 153 959,17	853 000,00	300 959,17
Yhteensä	67 457 721,88	76 640 385,78	-9 182 663,90
Joukkoliikenteen perusinvestoinnit			
Muut pitkävaikutteiset menot	1 684 340,99	1 860 000,00	-175 659,01
Hallinto- ja laitosrakennukset	6 170 364,11	22 220 000,00	-16 049 635,89
Muut rakennukset	3 448 245,34	9 415 000,00	-5 966 754,66
Kiinteät rakenteet, maa- ja vesirakenteet	2 096 948,37	8 424 477,00	-6 327 528,63
Kiinteät rakenteet, johtoverkostot ja -laitteet	288 681,19	870 000,00	-581 318,81
Muut kiinteät rakenteet ja laitteet	25 858 885,33	40 216 536,00	-14 357 650,67
Muu koneet ja kalusto	-67 847,66	0,00	-67 847,66
Osakkeet ja osuudet	222 054,31	0,00	222 054,31
Yhteensä	39 701 671,98	83 006 013,00	-43 304 341,02
Helsingin kaupungin liikenneliikelaitos			
YHTEENSÄ	107 159 393,86	159 646 398,78	-52 487 004,92

TUNNUSLUVUT	31.12.2018	31.12.2017
Toiminnan laajuus		
Liikevaihto, milj. €	200,5	180,6
Liikevaihdon muutos, %	11,0	12,6
Tulos ja kannattavuus		
Liikevoitto, milj. €	35,4	28,3
Liikevoitto, %	17,7	15,7
Rahoitustulos, %	23,5	28,9
Voitto, %	2,0	2,2
Kokonaispääoman tuotto, %	3,7	3,1
Sijoitetun pääoman tuotto, %	3,9	3,3
Kunnan sijoittaman pääoman tuotto, %	1,9	2,0
Rahoitus		
Omavaraisuusaste, %	46,6	49,3
Quick ratio	0,1	0,1
Current ratio	0,2	0,1
Suhteellinen velkaantuneisuus, %	238,4	235,0
Velat ja vastuut % käyttötuloista	238,8	236,9
Kertynyt ylijäämä, 1000 €	25 863	23 055
Lainakanta 31.12., 1 000 €	476 875	426 047
Lainasaamiset 31.12., 1 000 €	0	0
Investointien tulorahoitus, %	44,0	71,1
Toiminnan ja investointien rahavirran kertymä 5 vuodelta, 1000 €	-275 060	-258 358
Lainanhoitokate	2,7	3,0
Kassan riittävyys, pv	0,0	0,1
Muut tunnusluvut		
Henkilöstö keskimäärin	1 225	1 231
Liikevaihto/henkilö (1000 €)	164	147
Paikkakilometrit, milj	4 193,0	3 033,1
Paikkakilometrikustannus (€)	0,053	0,067

TOIMINNAN LAAJUUS

Liikevaihdon muutos, % 100 x Liikevaihdon muutos / Liikevaihto edellisellä kaudella

TULOS JA KANNATTAVUUS

Liikevoitto, % 100 x Liikeylijäämä / Liikevaihto

Rahoitustulos, % 100 x (Liikeylijäämä ennen satunnaisia eriä + poistot) / Liikevaihto

Voitto, % 100 x Yli-/alijäämä ennen varauksia / Liikevaihto

Kokonaispääoman tuotto, % 100 x (Liikeylijäämä ennen satunnaisia eriä + rahoituskulut) / Oikaistun taseen loppusumma keskimäärin tilikaudella

Sijoitetun pääoman tuotto, % 100 x (Liikeylijäämä ennen satunnaisia eriä + rahoituskulut) / (Oma pääoma+ Sijoitettu korollinen vieras pääoma + Poistoero ja vapaaehtoiset varaukset)

Kunnan sijoittaman pääoman tuotto, % 100 x (Yli-/alijäämä ennen satunnaisia eriä + Kunnalle maksetut korkokulut + Korvaus peruspääomasta) / (Oma pääoma + Lainat kunnalta/kuntayhtymältä + Poistoero ja vapaaehtoiset varaukset)

RAHOITUS

Omavaraisuusaste, % 100 x Oikaistu oma pääoma / (Oikaistun taseen loppusumma - saadut ennakomaksut)

Quick ratio (Rahat ja pankkisaamiset + Rahoitusarvopaperit + Lyhytaikaiset saamiset) / (Lyhytaikainen vieras pääoma – Saadut ennakot)

Current ratio (Vaihto-omaisuus + Lyhytaikaiset saamiset + Rahoitusarvopaperit + Rahat ja pankkisaamiset) / (Lyhytaikainen vieras pääoma – Saadut ennakot)

Suhteellinen velkaantuneisuus, % 100 x (Vieras pääoma - Saadut ennakot) / Käyttötulot

Kertynyt ylijäämä (alijäämä) Edellisten tilikausien ylijäämä (alijäämä) + Tilikauden ylijäämä (alijäämä)

Lainakanta 31.12., 1 000 e Vieras pääoma - (Saadut ennakot + Ostovelat + Siirtovelat + Muut velat)

Lainasaamiset 31.12., 1 000 e Sijoituksiin merkityt jvk -lainasaamiset ja muut lainasaamiset

Investointien tulorahoitus, % 100 x (Ylijäämä (alijäämä) ennen satunnaisia eriä + Poistot ja arvonalentumiset - Tuloverot) / Investointien omahankintameno

Toiminnan ja investointien rahavirran kertymä 5 wodelta, 1000 € Rahoituslaskelman välitulos Toiminnan ja investointien rahavirta tilinpäätösvoodelta ja neljältä edelliseltä wodelta

Lainanhoitokate (Ylijäämä (alijäämä) ennen satunnaisia eriä + Poistot ja arvonalentumiset + Korke-kulut - Tuloverot) / (Korkokulut + Lainanlyhennykset)

Kassan riittävyys, pv 365 pv x Rahavarat 31.12. / Kassasta maksut tilikaudella

MUUT TUNNUSLUVUT

Liikevaihto / henkilö (1 000 €) Liikevaihto / Henkilöstö keskimäärin

Paikkakilometrikustannus Kulut ennen varauksia / paikkakilometrit

Tilinpäätös 31.12.2018

LIKENNELIIKELAITOKSEN JOHTOKUNNAN EHDOTUS HELSINGIN
KAUPUNGINHALLITUKSELLE

Liikenneliikelaitoksen johtokunta toteaa, että 2 149 019,34 euron poistoeron lisäyksen ja 1 014 755,18 euron suuruisen investointivarauksen vähennyksen jälkeen tilikauden tulos on 2 808 508,29 euroa.

Helsingissä 21. päivänä helmikuuta 2019

Tilinpäätöksen allekirjoitus:

Laura Rissanen, johtokunnan puheenjohtaja
/ Joonas Haavisto, varajäsen

Anu Suoranta, johtokunnan varapuheenjohtaja
/ Markku Saarinen, varajäsen

Tuomo Luoma, jäsen
/ Kristiina Anunti, varajäsen

Perttu Hillman, jäsen
/ Katja Ivanitskiy, varajäsen

Jessica Karhu, jäsen
/ Niklas Kaskeala, varajäsen

Leo Stranius, jäsen
/ Laura Euro, varajäsen

Atte Harjanne
/ Lilja Tamminen, varajäsen

Kirsi Sutton, jäsen
/ Petri Ijäs, varajäsen

Stefan Loman, jäsen
/ Heidi From, varajäsen

Ville Lehmuskoski
toimitusjohtaja, HKL